

Temat: Odpowiedzialna konsumpcja ubrań

Scenariusz poprawiony według sugestii młodzieży z Fundacji Wyobraź sobie podczas realizacji projektu “Edukacja globalna oczami młodzieży” współfinansowanego w ramach polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Autorka scenariusza: Anna Książek

Cel: Wskazanie zależności globalnych związanych z odpowiedzialną konsumpcją ubrań oraz zmotywowanie do zmiany w zakresie nawyków konsumenckich.

Zamierzenia/po zajęciach osoby uczestniczące będą:

- wiedziały skąd biorą się nasze ubrania
- wiedziały jak rozkłada się podział zysków z kupowanych przez nas ubrań
- wiedziały w jakich warunkach produkowane są przedmioty, z których korzystamy na co dzień
- wiedziały czym jest Sprawiedliwy Handel
- zmotywowane do dalszego działania w obszarze odpowiedzialnej konsumpcji
- wiedziały jakie konkretne działania mogą podjąć, by ich konsumpcja była bardziej odpowiedzialna

Czas trwania: 2h

Materiały: Wydrukowane załączniki 1 (jedna kopia dla każdej osoby), 2-5 oraz 7 (jedna kopia dla każdej kilkusobowej grupy), długopisy, kartki (najlepiej z upcyklingu/do ponownego użytku), duża mapa świata, długopisy, rzutnik, komputer, głośniki.

W wersji online: przygotowane zadania np. z wykorzystaniem narzędzi google drive, dostęp do zooma lub innej platformy, która umożliwia podział na pokoje (w tym opcje, w której to osoby uczestniczące decydują do którego dołączą pokoju), dostęp do aplikacji padlet.

Przebieg:

1. Bingo

Ćwiczenie – każda osoba dostaje tabelkę do wypełnienia (załącznik 1). W każdym polu znajduje się polecenie zaczynające się od słów: znajdź osobę, która.... Część poleceń związana jest z Edukacją globalną, inne pełnią funkcję integracyjną, pozwalającą osobom uczestniczącym lepiej się poznać. Zadaniem osób uczestniczących jest znalezienie osoby spełniającej dane kryterium i wpisanie jej imienia w odpowiednią rubrykę. Imiona nie mogą się powtarzać (chyba że grupa jest zbyt mała, wówczas można ustalić, że np. każde imię może powtarzać się tylko raz). Odpowiedzi na pytania podsumowujemy na forum, pytanie na temat jeansów zostawiając na koniec. Pozwoli nam ono płynnie przejść do kolejnego punktu.

W wersji online można wykonać to ćwiczenie przygotowując osobny arkusz Bingo dla każdej osoby np. za pomocą dokumentów google. Następnie otwieramy kilka pokoiów na zoomie (dostosowując ich liczbę do osób uczestniczących, około 1 pokój na 2-3 osoby), korzystając z opcji, która pozwala osobom uczestniczącym samodzielnie wybrać pokój do którego chcą wejść i zmienić go w każdym momencie. Osoby przechodzą pomiędzy pokojami spotykając różne osoby i zadając im pytania z karty Bingo. Osoby, które wypełniły całą kartę wracają do pokoju głównego. Ta forma może wymagać bardziej szczegółowego omówienia i wsparcia technicznego dla osób, które nie są przyzwyczajone do pracy z zoomem.

Czas trwania: 20 minut

2. Skąd się biorą moje jeansy?

Osoba prowadząca czyta drogę, jaką przebywają jeansy zanim trafią w nasze ręce (załącznik 2). Zadaniem osób uczestniczących jest zaznaczanie na mapie świata (załącznik 3) wyczytanych przez osobę prowadzącą miejsc. Podsumowując zastanawiamy się, jakie konsekwencje niesie za sobą taka sytuacja (duże nakłady pieniędzy na transport, zanieczyszczenie środowiska, zużycie zasobów np. ropy). Skoro tak duże są konsekwencje, dlaczego ten proces tak wygląda? (bo to wbrew pozorom wciąż jest tańsze niż umiejscowienie całej produkcji np. w Europie, gdzie trzeba płacić pracownikom/com określone stawki i przestrzegać ich praw). Droga jeansów od samego początku (od pola bawełny), aż do końca to średnio 19.000 km. Kontynuując wątek jeansów prosimy osoby

uczestniczące, by zgadły ile litrów wody potrzeba do wyprodukowania jednej pary jeansów (10.000!).

W wersji online osoby uczestniczące mogą wykonać to zadanie w grupach, otrzymując opis drogi oraz rysunek mapy. Można też do tego wykorzystać aplikację padlet. Dysponuje ona mapą świata, na której osoby uczestniczące mogą wyszukiwać i zaznaczać państwa bez konieczności logowania się. Aplikacja jednak ma funkcję, w której sama wyszukuje wskazany kraj, dlatego ćwiczenie to może okazać się zbyt proste (nawet jeśli wizualnie bardziej atrakcyjne niż zaznaczanie na zwykłym rysunku mapy). W przypadku rysunku mapy można również dodać element rywalizacji (grupa która pierwsza prawidłowo zaznaczy kraje wygrywa).

Czas trwania: 15 minut

3. Podział zysków

Wiemy skąd pochodzą jeansy, ile wody trzeba by wyprodukować jedną parę, przyjrzyjmy się więc temu, kto zarabia na naszych jeansach. Dzielimy osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy. Każda grupa otrzymuje pocięty rysunek jeansów, odzwierciedlający procent zarobku na danej parze jeansów (załącznik 4) oraz nazwy zarabiających elementów, np. zysk marki, marża sklepu itd. (załącznik 5). Ich zadaniem jest dopasowanie jednych do drugich.

Odpowiedź:

1. Marża sklepu – 50%
2. Zysk marki – 25%
3. Zysk fabryki – 13%
4. Transport i podatki – 11%
5. Pensja szwacza/szwaczki – 1%

W wersji online można przygotować to ćwiczenie np. z wykorzystaniem Google slajdów. Grupy przesuwają nazwy zarabiających elementów dopasowując je do odpowiedniego procenta (przykład w załączniku 6).

Podsumowując pytamy o przyczyny i konsekwencje takiego stanu rzeczy oraz rozmawiamy chwilę o tym – czy to jest sprawiedliwe? Podkreślamy, korzystając z sytuacji, że taka sytuacja dotyczy nie tylko ubrań, ale również innych produktów, w tym żywności. Warto powiedzieć również dwa słowa o warunkach pracy w fabrykach (brak przestrzegania podstawowych zasad bezpieczeństwa, wyzysk pracowników/c – dobrym przykładem jest powołanie się na tragedię w Rana Plaza w Bangladeszu, o której było głośno w Polsce w związku z tym, że w ruinach znaleziono metki Croppa, czyli polskiej firmy).

Czas trwania: 10 minut

4. Historia rzeczy – film

Podsumowując poprzednie ćwiczenia prezentujemy film "Historia rzeczy", który w zwięzłej i przystępnej formie przedstawia jak wygląda proces produkcji, użycia i utylizacji rzeczy: https://www.youtube.com/watch?v=_gu6SIJxTn8. Po filmie warto zapytać osoby uczestniczące co zwróciło ich szczególną uwagę i dlaczego.

Czas trwania: 35 minut

5. Sprawiedliwy Handel

Jednym z rozwiązań na problemy omówione w poprzednich ćwiczeniach jest inicjatywa Sprawiedliwy Handel (Fair Trade). Podczas gdy osoby uczestniczące oglądają film wieszamy w różnych miejscach sali zasady, którymi kieruje się Sprawiedliwy Handel (załącznik 7). Prosimy osoby uczestniczące o rozejście się i przeczytanie zasad, a następnie zaznaczenie trzech, które uważają za najważniejsze. Podsumowujemy w grupie wyniki „głosowania”, rozmawiając chwilę o idei Sprawiedliwego Handlu. Czy to dobry pomysł? Jakie są jego mocne i słabe strony?

W wersji online możemy podzielić osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy i również zapytać, które trzy zasady są dla nich najważniejsze i dlaczego, jednocześnie udostępniając opis zasad z załącznika 7.

Inną wersją tego ćwiczenia, która wymaga mniej czytania, jest rozdanie każdej grupie nazw kilku zasad i poproszenie o przedyskutowanie jak rozumieją daną zasadę (na podstawie samego tytułu) oraz zaprezentowanie wyników pracy pozostałym grupom. Osoba prowadząca może uzupełnić wyjaśnienie, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Czas trwania: 20 minut

6. Inne rozwiązania

Jedną ze słabych stron Sprawiedliwego Handlu jest mała dostępność produktów tego typu w Polsce oraz ich wysoka cena. Co innego możemy zrobić, by przyczynić się do odpowiedzialnej konsumpcji? Podziel osoby uczestniczące na kilkusobowe grupy i zaproś do burzy mózgów – niech wypiszą wszelkie możliwe i realne sposoby na to, by nasza konsumpcja była choć odrobinę bardziej odpowiedzialna.

W wersji online można to zadanie wykonać w oddzielnych pokojach lub (jeśli czasu jest niewiele) przeprowadzić symultaniczną burzę mózgów w całej grupie, prosząc osoby uczestniczące, aby w tym samym czasie zapisały swoje odpowiedzi na google slajdzie.

Czas trwania: 20 minut

Bibliografia:

- *Kompas. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą*, praca zbiorowa, Warszawa 2005
- Anna Paluszek, *Odpowiedzialna konsumpcja w przemyśle odzieżowym – scenariusz zajęć z edukacji globalnej*, Polska Akcja Humanitarna
- <https://storyofstuff.org/>

Załącznik 1

Znajdź osobę, która...

<p>Wie skąd pochodzą jego/jej jeansy.</p> <p>Skąd? Imię</p>	<p>Ma przy sobie/na sobie jakiś przedmiot lub ubranie wyprodukowane poza Europą.</p> <p>Jaki? Imię</p>	<p>Jadł/a lub pił/a dziś coś, co nie pochodzi z Polski.</p> <p>Co? Imię</p>
<p>Potrafi wymienić trzy kraje należące do globalnego Południa.</p> <p>Jakie? Imię</p>	<p>Uczył/a się lub pracuje z osobą z innego kraju.</p> <p>Skąd? Imię</p>	<p>Zna organizację zajmującą się tematami globalnymi lub/i odpowiedzialną konsumpcją.</p> <p>Jaką? Imię</p>
<p>Ma takie samo hobby jak Ty.</p> <p>Jakie? Imię</p>	<p>Uprawia regularnie sport.</p> <p>Jaki? Imię</p>	<p>Czytała ostatnio ciekawą książkę.</p> <p>Jaką? Imię</p>
<p>Gra na instrumencie.</p> <p>Jakim? Imię</p>	<p>Podróżowała w ciekawe miejsce.</p> <p>Jakie? Imię</p>	<p>Ma ten sam zodiaku.</p> <p>Jaki? Imię</p>

Załącznik 2

(Źródło: Anna Paluszek, Odpowiedzialna konsumpcja w przemyśle odzieżowym – scenariusz zajęć z edukacji globalnej, Polska Akcja Humanitarna)

Miejsca produkcji poszczególnych elementów džinsów

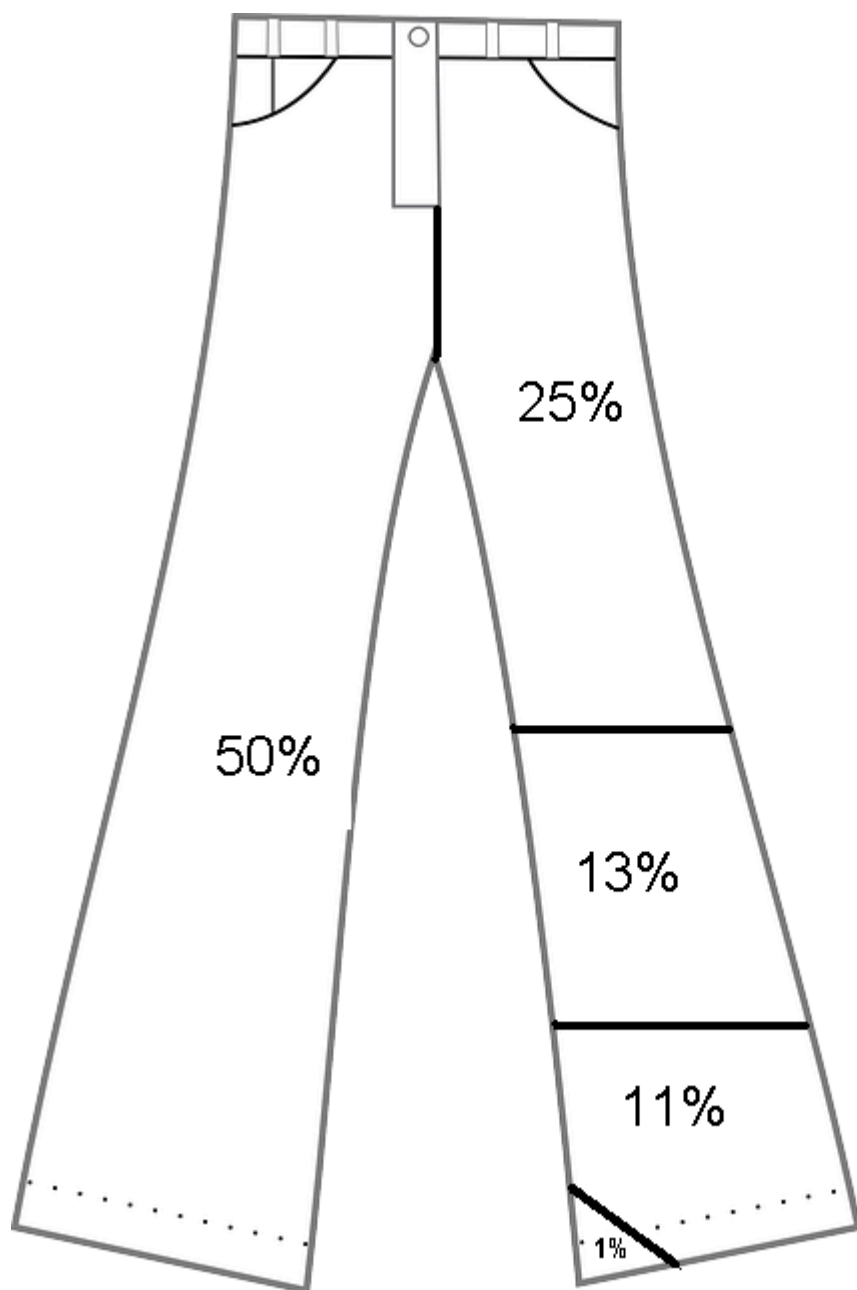
- a. Projekt graficzny jest przygotowywany w Szwajcarii i wysyłany przez Internet do fabryki odzieżowej na Filipinach.
- b. Bawełna jest zbierana w Burkina Faso, Kazachstanie albo Indiach i wysyłana do Chin.
- c. W Chinach przędzie się nici, przy użyciu szwajcarskich maszyn.
- d. Na Filipinach bawełna jest farbowana kolorami indygo, pochodzącymi z Niemiec lub Szwajcarii.
- e. W Polsce tkany jest materiał, przy użyciu szwajcarskich maszyn.
- f. Materiał jest wysyłany do Marsylii we Francji.
- g. Metka džinsów pochodzi z Francji, a guziki z Włoch.
- h. Wszystkie elementy (guziki, metki, materiał) są transportowane samolotem na Filipiny i zszywane razem.
- i. W Grecji, džinsy są wykańczane przy użyciu pumeksu.
- j. Dżinsy są sprzedawane w Szwajcarii.
- k. Po tym, jak są noszone, oddaje się je do Czerwonego Krzyża/Armii Zbawienia, albo innej organizacji zbierającej odzież używaną.
- l. Dżinsy wysyłane są do Afryki, gdzie nosi się je jeszcze raz.

Załącznik 3

Załącznik 4

Załącznik 5

(Źródło: Anna Paluszek, Odpowiedzialna konsumpcja w przemyśle odzieżowym – scenariusz zajęć z edukacji globalnej, Polska Akcja Humanitarna)

Sprzedaż/marża firmy
Zysk marki
Koszt materiału oraz zysk fabryki
Transport i podatki
Pensja szwacza/szwaczki

Załącznik 6

Przykładowy slajd w Google do przygotowania w przypadku wersji online

Załącznik 7

Zasady Sprawiedliwego Handlu

1. Tworzenie możliwości rozwoju dla producentów w niekorzystnej sytuacji ekonomicznej

Sprawiedliwy Handel jest strategią zrównoważonego rozwoju i walki z ubóstwem. Jego celem jest stworzenie możliwości rozwoju dla producentów, którzy znajdują się w niekorzystnej sytuacji ekonomicznej lub są marginalizowani przez konwencjonalny system handlu.

2. Przezroczystość i odpowiedzialność

Sprawiedliwy Handel zakłada przejrzyste zarządzanie i stosunki handlowe, aby zapewnić uczciwość i szacunek we współpracy z partnerami handlowymi.

3. Budowanie potencjału

Sprawiedliwy Handel jest rozwiązaniem, które umożliwia rozwój samodzielności producentów. Stosunki w ramach Sprawiedliwego Handlu zapewniają ciągłość, która

pozwała producentom rozwijać ich umiejętności zarządzania oraz poszerza ich dostęp do nowych rynków.

4. Promocja Sprawiedliwego Handlu

Organizacje Sprawiedliwego Handlu podnoszą świadomość Sprawiedliwego Handlu i perspektyw bardziej sprawiedliwego handlu światowego. Udzielają swoim klientom informacji o sobie, produktach i warunkach produkcji. Stosują uczciwe strategie reklamy i marketingu oraz dążą do najwyższych standardów jakości produktów i pakowania.

5. Płacenie sprawiedliwej ceny

Sprawiedliwa cena w kontekście regionalnym lub lokalnym to taka, która została uzgodniona poprzez dialog i współuczestnictwo. Pokrywa ona nie tylko koszty produkcji, lecz także pozwala na produkcję, która jest sprawiedliwa społecznie i bezpieczna dla środowiska. Zapewnia uczciwe wynagrodzenie dla producentów oraz uwzględnia zasadę równej wartości płacy dla kobiet i mężczyzn. Sprawiedliwi Handlowcy gwarantują producentom płatność w terminie, a także w miarę możliwości pomagają uzyskać dostęp do środków finansowych przed zbiorami lub produkcją.

6. Równość płci

Sprawiedliwy Handel oznacza, że praca kobiet jest odpowiednio oceniana i wynagradzana. Kobiety zawsze otrzymują wynagrodzenie za ich wkład w proces produkcji oraz posiadają należne im uprawnienia w swoich organizacjach.

7. Warunki pracy

Sprawiedliwy Handel oznacza dla producentów bezpieczne i zdrowe środowisko pracy. Udział dzieci (o ile w ogóle ma miejsce) nie wpływa negatywnie na ich dobre samopoczucie, bezpieczeństwo, wymagania edukacyjne i potrzebę zabawy, a także spełnia wymogi konwencji ONZ o prawach dziecka i pozostaje w zgodzie z lokalnym prawem i normami.

8. Praca dzieci

Organizacje Sprawiedliwego Handlu przestrzegają postanowień konwencji ONZ o prawach dziecka, jak również lokalnych praw i norm społecznych, aby zapewnić, że udział dzieci w procesie produkcji artykułów Sprawiedliwego Handlu (o ile w ogóle ma miejsce) nie wpływa negatywnie na ich dobre samopoczucie, bezpieczeństwo, wymagania edukacyjne i potrzebę zabawy. Organizacje, które bezpośrednio współpracują z producentami o charakterze nieformalnym, ujawniają udział dzieci w procesie produkcji.

9. Środowisko

Sprawiedliwy Handel sprzyja poprawie działań związanych z ochroną środowiska i stosowaniu metod odpowiedzialnej produkcji.

10. Stosunki handlowe

Organizacje Sprawiedliwego Handlu prowadzą handel z uwzględnieniem dobra marginalizowanych drobnych producentów w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym, oraz nie dążą ich kosztem do maksymalizacji własnych dochodów. Utrzymują stosunki długoterminowe oparte na solidarności, zaufaniu i wzajemnym szacunku, co przyczynia się do promocji i rozwoju Sprawiedliwego

—

Zmienione na podstawie komentarzy od młodzieży:

- Dodana alternatywna wersja Ćwiczenia o Sprawiedliwym Handlu, która wymaga mniej czytania
- Zwiększenie liczby pytań w Bingo (z 6 do 12), dodanie również pytań integracyjnych, a nie tylko tych związanych z Edukacją globalną
- Dodane sugestie do Ćwiczenia z zaznaczeniem na mapie, które mogą uatrakcyjnić Ćwiczenie (samo w sobie odrobinę zbyt proste w oczach młodzieży)
- Skrócenie scenariusza i skoncentrowanie się jedynie na konsumpcji ubrań (zagadnienie konsumpcji żywności omówione jest bardziej szczegółowo w dwóch innych scenariuszach)

Dodatkowo do scenariusza dodane zostały komentarze jak przeprowadzać poszczególne ćwiczenia w sytuacji online.

Inne komentarze od młodzieży, które warto wziąć pod uwagę podczas realizacji warsztatu:

- Wiele osób potwierdziło, że podobał im się film, w tym grafiki, które pozwoliły lepiej zrozumieć treść (nawet jeśli film, szczególnie z polskim lektorem, jest dość długi)
- Warto wprowadzić elementy rywalizacji (np. kto pierwszy), by utrzymać zainteresowanie i motywację
- Warto wprowadzić elementy humoru (np. memy)

Udostępnienie utworu:

Scenariusz jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0

Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Wyobraź sobie. Utwór powstał w wyniku realizacji projektu polskiej współpracy rozwojowej finansowanego przez MSZ RP w roku 2024. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww.informacji, w tym informacji o stosowanej licencji i posiadaczach praw.